

Umhverfis- og samgöngunefnd

Reykjavík, 5. október
2609225

Efni: Frumvarp um sveitarstjórnarlög, þingskjal 5, 5. mál.

Með bréfi innviðaráðherra, dags. 18. september 2026, er þess óskað að forseti og forsætisnefnd leggi fram frumvarp um breytingar á sveitarstjórnarlögum og lögum nr. 46/2016, um ríkisendurskoðanda og endurskoðun ríkisreikninga, „vegna fjárhagslegs áhrifamats á sveitarfélög.“

Sambærilegt mál var til meðferðar á 156. löggjafarþingi (408. mál) og var einnig hluti umfjöllunar umhverfis- og samgöngunefndar um 505. mál á 157. löggjafarþingi. Málin voru unnin í samráði við embætti ríkisendurskoðanda og innviðaráðuneytið. Málið varðar breytingu á 129. gr. sveitarstjórnarlaga, nr. 138/2011, og laga um ríkisendurskoðanda og endurskoðun ríkisreikninga. Mál það sem innviðaráðherra hefur nú lagt fram og mælt fyrir á Alþingi (5. mál) felur í sér frumvarp til nýrra sveitarstjórnarlaga. Er frumvarpið nú til umfjöllunar hjá umhverfis- og samgöngunefnd. Í því ljósi leggur forsætisnefnd til að nefndin taki til meðferðar meðfylgjandi tillögur um breytingu á frumvarpi innviðaráðherra um ný sveitarstjórnarlög og lögum um ríkisendurskoðanda og endurskoðun ríkisreikninga.

Fylgiskjöl:

1. Bréf innviðaráðherra, dags. 18. september 2026
2. Tillögur forsætisnefndar Alþingis um breytingu á lögum um ríkisendurskoðanda og endurskoðun ríkisreikninga og frumvarpi til sveitarstjórnarlaga.

Alþingi
B.t. forsætisnefndar
Kirkjustræti
101 Reykjavík

Dagsetning 18.9.2026
Málsnúmer IRN25040042

Beiðni um að forseti Alþingis og forsætisnefnd Alþingis leggi fram frumvarp um breytingar á sveitarstjórnarlögum og lögum um ríkisendurskoðanda og endurskoðun ríkisreikninga, nr. 46/2016, vegna fjárhagslegs áhrifamats á sveitarfélög.

Með hjálögðum bréfum, dags. 10. apríl sl. 2025 og 17. mars 2026, óskaði innviðaráðherra eftir að forseti Alþingis og forsætisnefnd Alþingis tæki til skoðunar og meðferðar tillögur um breytingar á sveitarstjórnarlögum og lögum um ríkisendurskoðanda samhliða þinglegri meðferð frumvarps sem ráðherra lagði fram um breytingar á nefndum lögum á 156. löggjafarþingi (sjá 156. löggjafarþing, þingskjal 304-272. mál) og síðar frumvarp til sveitarstjórnarlaga (sjá 157. löggjafarþing, þingskjal 847-505. mál).

Á 156. gr. löggjafarþingi varð forsætisnefnd við beiðninni og lagði fram frumvarp sem gekk til 2. umræðu eftir meðferð og nefndarálit stjórnskipunar- og eftirlitsnefndar (sjá 156. löggjafarþing, 408. mál), en hvorugt frumvarpið náði fram að ganga á umræddu löggjafarþingi.

Í síðari tilvikinu beindi forsætisnefnd því til umhverfis- og samgöngunefndar, með bréfi 14. apríl 2026, að nefndin tæki til meðferðar umræddar tillögur að breytingum að 129. gr. sveitarstjórnarlaga og lögum nr. 46/2016 um ríkisendurskoðanda og endurskoðun ríkisreikninga, samhliða frumvarpi um sveitarstjórnarlög sem innviðaráðherra lagði fram sl. vor.

Innviðaráðherra hefur nú lagt fram og mælt fyrir frumvarpi til nýrra sveitarstjórnarlaga og er málið til meðferðar hjá umhverfis og samgöngunefnd Alþingis (sjá 158. löggjafarþing 2026-2027 þingskjal 5-5. mál). Í frumvarpinu eru lagðar til sömu breytingar á 129. gr. gildandi sveitarstjórnarlaga og lagðar hafa verið til í fyrrnefndum frumvörpum ráðherra.

Þess er vinsamlegast óskað að forsætisnefnd taki til skoðunar og meðferðar fyrri tillögur ráðherra um breytingar á sveitarstjórnarlögum og lögum um ríkisendurskoðanda, sem fram koma í framangreindu bréfi ráðherra frá 10. apríl 2025, samhliða þinglegri meðferð frumvarps til nýrra sveitarstjórnarlaga.

Innviðaráðuneytið er reiðubúið að veita allar nauðsynlegar upplýsingar og funda með nefndinni málið.

Alþingi
B.t. forsætisnefndar
Kirkjustræti
101 Reykjavík

Dagsetning 17.3.2026
Málsnúmer IRN25040042

Beiðni um að forseti Alþingis og forsætisnefnd Alþingis leggi fram frumvarp um breytingar á sveitarstjórnarlögum og lögum um ríkisendurskoðanda og endurskoðun ríkisreikninga, nr. 46/2016, vegna fjárhagslegs áhrifamats á sveitarfélög.

Með hjálögðu bréfi, dags. 10. apríl sl. 2025, óskaði innviðaráðherra eftir að forseti Alþingis og forsætisnefnd Alþingis tæki til skoðunar og meðferðar tillögur um breytingar á sveitarstjórnarlögum og lögum um ríkisendurskoðanda samhliða þinglegri meðferð frumvarps sem ráðherra lagði fram um breytingar á nefndum lögum á 156. löggjafarþingi (sjá 156. löggjafarþing, þingskjal 304-272. mál).

Forsætisnefnd varð við beiðni ráðherra og lagði fram frumvarp sem gekk til 2. umræðu eftir meðferð og nefndarálit stjórnskipunar- og eftirlitsnefndar (sjá 156. löggjafarþing, 408. mál), en hvorugt frumvarpið náði fram að ganga á umræddu löggjafarþingi.

Innviðaráðherra hefur nú lagt fram og mælt fyrir frumvarpi til nýrra sveitarstjórnarlaga og er málið til meðferðar hjá umhverfis og samgöngunefnd Alþingis (sjá 157. löggjafarþing þingskjal 847-505. mál). Í frumvarpinu eru lagðar til sömu breytingar á 129. gr. gildandi sveitarstjórnarlaga og lagðar voru til í frumvarpi ráðherra sem lagt var fram fyrir ári síðan.

Þess er vinsamlegast óskað að forsætisnefnd taki til skoðunar og meðferðar fyrri tillögur ráðherra um breytingar á sveitarstjórnarlögum og lögum um ríkisendurskoðanda, sem fram koma í framangreindu bréfi ráðherra frá 10. apríl 2025, samhliða þinglegri meðferð frumvarps til nýrra sveitarstjórnarlaga.

Innviðaráðuneytið er reiðubúið að veita allar nauðsynlegar upplýsingar og funda með nefndinni málið.

innviðaráðherra

Alþingi
B.t. forsætisnefndar
Kirkjustræti
101 Reykjavík

Dagsetning 1.4.2025
Málsnúmer IRN25010114

Beiðni um að forseti Alþingis og forsætisnefnd Alþingis leggi til breytingar á sveitarstjórnarlögum nr. 138/2011 og lögum um ríkisendurskoðanda og endurskoðun ríkisreikninga nr. 46/2016 vegna fjárhagslegs áhrifamats á sveitarfélög

Með bréfi innviðaráðherra, þá samgöngu- og sveitarstjórnarráðherra, dagsett 20. febrúar sl., til forseta Alþingis, óskaði ráðherra eftir umsögn forseta Alþingis um drög að frumvarpi um breytingar á sveitarstjórnarlögum nr. 138/2011 og breytingar á lögum um ríkisendurskoðanda og endurskoðun ríkisreikninga nr. 46/2016. Í frumvarpsdrögunum voru fyrst og fremst lagðar til breytingar á 129. gr. sveitarstjórnarlaga sem fjallar um skyldu stjórnvalda til að vinna fjárhagsleg mat á áhrifum frumvarpa, þingsályktunartillagna, stjórnvaldsfyrirmæla og annarra stefnumótandi ákvarðana á sveitarfélög.

Frumvarpinu var m.a. ætlað að fylgja eftir þingsályktun nr. 2/154 um stefnumótandi áætlun í málefnum sveitarfélaga fyrir árin 2024-2038 og aðgerðaráætlun fyrir árin 2024-2028 sem samþykkt var á Alþingi þann 5. desember 2023. Í aðgerðaráætluninni er að finna 18 tölusettar aðgerðir á málefnasviði sveitarfélaga, m.a. á sviði fjármála, þjónustu, stafrænnar umbreytingar, lýðræðisþátttöku og umhverfismála. Sjötta aðgerð aðgerðaaætlunarinnar felur í sér endurskoðun á ferli kostnaðarmats, þ.e. mati á hugsanlegum áhrifum frumvarpa, tillagna að stjórnvaldsfyrirmælum eða annarra stefnumarkandi ákvarðana af hálfu ríkisins á fjárhag sveitarfélaga. Skipaður var starfshópur á vegum innviðaráðuneytisins, sem í sátu fulltrúar þess ráðuneytis, dómsmálaráðuneytisins, fjármálaráðuneytisins og Sambands íslenskra sveitarfélaga sem var falið að annast framangreinda endurskoðun. Starfshópurinn lagði m.a. til að ríki og sveitarfélög geti leitað til ríkisendurskoðanda að fimm eða 10 árum liðnum til að láta fara fram endurmat á fjárhagslegum áhrifum á sveitarfélög.

Frumvarpsdrögin byggðu að mestu leyti á tillögum starfshópsins og voru unnin í samráði við ríkisendurskoðanda. Í frumvarpsdrögunum voru lagðar til breytingar á áðurnefndum lögum um ríkisendurskoðanda ásamt sveitarstjórnarlögum, þar sem kveðið var á um umrætt hlutverk ríkisendurskoðanda við endurmat á fjárhagslegum áhrifum lagafrumvarpa, stjórnvaldsfyrirmæla og stefnumótandi ákvarðana á sveitarfélög.

Beiðni ráðherra um umsögn forseta Alþingis um frumvarpsdrögin var tekið fyrir á fundi forsætisnefndar þann 17. mars sl. og afstaða nefndarinnar var kynnt ráðherra með bréfi þann 24. mars sl. Benti forsætisnefnd á að í ljósi þeirrar verkaskiptinga sem er á milli handhafa ríkisvaldsins þar sem þeim ber að virða mörk hvers annars, sbr. 2. gr. stjórnarskrárinnar, sé það afstaða forsætisnefndar að það sé nefndarinnar að eiga

frumkvæði að því að undirbúa breytingar á löggjöf sem varðar ríkisendurskoðanda. Í því ljósi hyggst forseti Alþingis taka málið upp á vettvangi forsætisnefndar til frekari skoðunar.

Í ljósi afstöðu nefndarinnar voru gerðar breytingar á frumvarpinu og hefur frumvarpið nú verið lagt fram á Alþingi (sjá 156. löggjafarþing 2025, þingskjal 304-272. mál). Þess er vinsamlegast óskað að forsætisnefnd taki til skoðunar og meðferðar tillögur um breytingar á sveitarstjórnarlögum og lögum um ríkisendurskoðanda samhliða þinglegri meðferð framangreinds frumvarps. Tillögurnar eru eftirfarandi:

Við 129. sveitarstjórnarlaga bætist ný málsgrein svohljóðandi:

Viðkomandi ráðuneyti eða sveitarfélög geta að liðnum fimm árum og í síðasta lagi tíu árum frá lagasetningu, setningu stjórnvaldsfyrirmæla eða samþykkt annarra stefnumarkandi ákvarðana, sem fela í sér veruleg áhrif á fjárhag sveitarfélaga, farið þess á leit við Ríkisendurskoðanda að endurmat fari fram á fjárhagslegum áhrifum á sveitarfélög samkvæmt þessari grein. Leiði skoðun embættisins í ljós að fjármögnun lagasetningar, stjórnvaldsfyrirmæla eða annarra stefnumarkandi ákvarðana, sé í verulegu ósamræmi við upprunalegt fjárhagslegt áhrifamat skal viðkomandi ráðuneyti eiga frumkvæði að viðeigandi ráðstöfunum sem geta meðal annars falið í sér tillögur um leiðréttingu á fjármögnun eða breytingu á þjónustukröfum. Um ákvörðun Ríkisendurskoðanda um hvort taka skuli beiðni til greina fer samkvæmt lögum um Ríkisendurskoðanda og endurskoðun ársreikninga.

Við 1. mgr. 4. gr. laga um ríkisendurskoðanda og endurskoðun ríkisreikningar nr. 46/2016 bætist nýr staflíður, svohljóðandi: Endurmat að beiðni sveitarfélaga eða ríkisins, á fjárhagslegum áhrifum lagasetningar, stjórnvaldsfyrirmæla eða stefnumarkandi ákvarðana sbr. 129. gr. sveitarstjórnarlaga.

Við 1. málsl. 3. mgr. 10. gr. ríkisendurskoðanda og endurskoðun ríkisreikningar nr. 46/2016 bætist: eða vegna endurmats á fjárhagslegum áhrifum lagasetningar, stjórnvaldsfyrirmæla eða stefnumarkandi ákvarðana á sveitarfélögum að beiðni ríkis eða sveitarfélaga skv. j-lið 1. mgr. 4. gr.

Innviðaráðuneytið er reiðubúið að veita allar nauðsynlegar upplýsingar og funda með nefndinni til frekari umræðu um málið.

Tillögur forsætisnefndar Alþingis um breytingu á lögum nr. 46/2016, um ríkisendurskoðanda og endurskoðun ríkisreikninga, og um breytingu á frumvarpi innviðaráðherra um ný sveitarstjórnarlög, þingskjal 5, 5. mál.

1.

Breyting á lögum um ríkisendurskoðanda og endurskoðun ríkisreikninga:

1.1.

Við 1. mgr. 4. gr. laganna bætist nýr stafliður, svohljóðandi: endurmats á fjárhagslegum áhrifum lagasetningar, stjórnvaldsfyrirmæla eða stefnumarkandi ákvarðana, sbr. 129. gr. sveitarstjórnarlaga.

1.2.

Við 1. málsl. 3. mgr. 10. gr. laganna bætist: eða vegna endurmats á fjárhagslegum áhrifum lagasetningar, stjórnvaldsfyrirmæla eða stefnumarkandi ákvarðana á sveitarfélög skv. j-lið 1. mgr. 4. gr.

2.

Við 143. gr. frumvarps til sveitarstjórnarlaga, þingskjal 847 bætist ný málsgrein, svohljóðandi:

Viðkomandi ráðherra, sveitarfélög eða Samband íslenskra sveitarfélaga geta að liðnum fimm árum og í síðasta lagi tíu árum frá lagasetningu, setningu stjórnvaldsfyrirmæla eða samþykkt annarra stefnumarkandi ákvarðana, sem fela í sér veruleg áhrif á fjárhag sveitarfélaga, farið þess á leit við ríkisendurskoðanda að endurmat fari fram á fjárhagslegum áhrifum á sveitarfélög samkvæmt þessari grein. Leiði skoðun ríkisendurskoðanda í ljós að kostnaður sem hlýst af lagasetningu, stjórnvaldsfyrirmælum eða öðrum stefnumarkandi ákvörðunum sé í verulegu ósamræmi við upprunalegt mat á fjárhagslegum áhrifum skal viðkomandi ráðherra eiga frumkvæði að viðeigandi ráðstöfunum sem geta m.a. falið í sér tillögur um breytingu á fjármögnun eða þjónustukröfum. Um ákvörðun ríkisendurskoðanda, hvort taka skuli beiðni til greina, fer samkvæmt lögum um ríkisendurskoðanda og endurskoðun ríkisreikninga.

Um skýringar við ofangreindar breytingartillögur vísast til greinargerðar með frumvarpi því sem lagt var fram á 156. löggjafarþingi (408. mál).